

Vytautas Narbutas

PALIKĘS DVASIOS ŠVYTĖJIMĄ...

Antano Breivės gyvenimo kelią prisimenant

Yra žmonių, kurie vis dar su tavimi, prisimeni juos kaip šalia esančius, nors jų jau seniai nėra gyvų... Toks man Antanas Breivė. Tas buvimas ateina kaip dvasia, toks pavidas su atpažinimo ženklais – rankomis, balsu, šypsena... Kad ir iš teniso kortų, kur, jau kiek pasitreniravę, ateidavome pažaisti. Ten pat, kur ir šiandien vaikai kartu su garbaus amžiaus mėgėjais stuksi kamuoliukais. Tas mielas atmušto kamuoliuko garsas... Tada, mušinėdamas teniso kamuoliukus, bene geriausiai ir pažinau Antano fizinę ir dvasinę išsvermę, tokį ramų jo užsispyrimą. Ir kartu draugiškumą – laimėjęs, lyg atsiprašydamas, kaltai nusišypsodavo...

A. Breivė gimė 1930 m. liepos 7 d. Subačiaus miestelyje. Jo tėvas Jurgis Breivė kaip savanoris gavo žemės sklypą ir ūkininkavo Subačiaus apylinkėse. Be Antano, jiedu su žmona Ona dar išaugino sūnų Praną, tapusį inžinieriumi, ir dukterį Juliją, chemi-

kę, dirbusią Vilniaus universiteto Chemijos fakultete.

A. Breivė 1948 m. Panevėžyje baigė 1-ąją berniukų gimnaziją. Kartu su dar trimis bendraklasiais – Rapolu Rajecku, Vytautu Skuodžiu ir Vytautu Vonsavičiumi, jis išvyko į sostinę studijuoti geologijos, nes visi buvo tiesiog pakerėti tą pačią gimnaziją baigusio geologo ir geografo Vytauto Gudelio pasakojimų. Tais metais į Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakulteto Geologijos katedrą susirinko dvidešimt penki pirmakursiai, tarp kurių buvau ir aš, šių eilučių autorius.

Panirome į profesorių Juozo Dalinkevičiaus ir Mykolo Kaveckio žinių okeaną, kuriuo magėjo plaukti, patiriant naujų atradimų džiaugsmą. Nuo pirmųjų studijų metų prisimenu Antaną – kuklų ir patikimą, savo žiniomis nesipuikuojantį. Bandydavome jį „pagauti“ klausinėdami apie tolimesnius

Antanas Breivė su žmona Antanina ir sūnumis – Dainiumi (kairėje) ir Kęstučiu (nuotr. iš asmeninio autoriaus archyvo)

Žemės rutulio kraštus, bet mums nepavykdavo. Pavyzdžiui, jis gebėjo išvardyti visų mums žinomų valstybių sostines ir svarbesnius miestus. Stropus studentas A. Breivė, vadovaujamas prof. J. Dalinkevičiaus, parengė diplominį darbą „Riešės apylinkių geologiniai ir geomorfologiniai bruožai“ ir gavęs diplomą su pagyrimu 1953 m. baigė studijas. Ta pagrindinė Antano gyvenimo linija – nieko neužgaunant eiti savo keliu, išryškėjusi dar studijų metais, tęsėsi ir vėliau, jam jau išėjus į platųjį gyvenimo kelią. Savo kuklia laikysena ir dvasingumu Antanas kaip tik ir galėjo patikti Antai – Antaninai Nevadričėnaitei, gretimo geografų kurso studentei. Graži, sportiška, muzikali akordeonistė, nestokojusi gerbėjų dėmesio, ji pasirinko Antaną. Jiedu susituokė 1954 m., Antai baigus studijas. Išvažiavo abu į Latviją, kur Antaną išsiuntė sąjunginis projektavimo institutas „Hydroenergoprojekt“ – Vakarų ekspedicija buvo gavusi užduotį atlikti hidroelektrinės statybai numatyto ploto stambaus mastelio inžinerinę geologinę nuotrauką. Ji apėmė Dauguvos slėnį Abelių salos rajone, apie šešis kilometrus aukščiau Jekabpilio miesto.

Čia Antanui pravertė studijų metais įgyta patirtis ir jis atsiskleidė kaip išvalgus lauko geologas. Jo išvados pakeitė iki tol vyravusią Latvijos geologijos instituto mokslininkų koncepciją apie sufozinių karstinių įgriuvų susidarymą. Jis atrado ir aprašė devynias iki tol nežinomas didžiules senojo karsto įgriavas. Lygiagrečiai dirbusio V. Skuodžio teigimu, „A. Breivė pirmas išreiškė mintį, kad sufozija buvo horizontalios krypties ir ją turėjo sąlygoti stambi neigiama erozinė forma, skrodžianti Amatos ir Gaujos sritų darinius. Savo teiginį jis parėmė faktais, konstatuodamas gilų palaidotą slėnį, kuris kerta Dauguvos upės vagą ties rytine Abelių salos dalimi“ (V. Skuodis. Reliktinės sufozinės-karstinės įgriuvos Dauguvos slėnio viršutinio devono dariniuose, jų morfologija, išplitimas ir genezė. Lietuvos TSR MA Geologijos ir geografijos institutas. Moks-

liniai pranešimai, Geologija ir geografija, t. 14, sąs. 1, 1962). A. Breivės aprašytas sufozinių-karstinių įgriuvų tipas pramintas „Breivės įgriuvomis“.

1957 m. Antanas su žmona grįžo į Lietuvą, bet jo darbas „Hydroenergoprojekt'o“ ekspedicijoje tęsėsi iki 1960-ųjų. Lietuvoje jis padirbėjo tyrinėdamas projektuojamų Kauno ir Jurbarko hidroelektrinių inžinerines geologines sąlygas. Tuo metu gimė Antano sūnūs – Dainius (1958 m.) ir Kęstutis (1959 m.). Šeima buvo labai draugiška ir sportiška. Pavyzdžiui, per atostogas Palangoje jie mokyklos stadione užsiimdavo lengvąja atletika: bėgimu ir šuoliais, rutulio, t. y. akmenų, stūmimu, net ir „diskų“ prasi-mandydavo...

1961 m. A. Breivė buvo pakviestas į Lietuvos geologijos valdybą – iš pradžių ėjo vyresniojo hidrogeologo pareigas, o nuo 1967-ųjų tapo Hidrogeologinės ekspedicijos vyriausioju hidrogeologu. Dešimt metų darbo šioje ekspedicijoje susiję su svarbiais Lietuvos hidrogeologų laimėjimais, kai iš esmės buvo išspręsta gyventojų aprūpinimo geriamuoju vandeniu problema.

A. Breivės gyvenimą nutraukė netikėta mirtis – 1988 m. rugsėjo 8 d. jis žuvo eismo įvykio metu grįždamas iš Nidos į Vilnių.

Žmogaus nuveikti darbai ir jų įvertinimas yra baigtinis dalykas. Toks sustabdytas gyvenimo laikrodis. Nemari lieka jo dvasia, o DNR kodą pratęsia vaikai ir vaikaičiai. Antano sūnus Dainius, baigęs Vilniaus inžinerinį statybos institutą (VISI), įgijo inžinieriaus statybininko specialybę. Kadangi vaikystėje gyveno šalia „Žalgirio“ stadiono, užsikrėtė futbolu, domisi juo iki šiol, užsimojęs parašyti pasaulio futbolo istoriją. Antanas dar spėjo pasidžiaugti anūkele – Dainiaus dukra Ieva. Antrasis sūnus Kęstutis, švelnaus ir uždaro būdo, iš tėvo paveldėjo ne išorinius, o daugiau vidinius charakterio bruožus. Su pagyrimu baigęs VISI, 2001 m. Vilniaus universitete apsigynė fizinių mokslų daktaro disertaciją. Jis vedė jau tėvui mirus. Su mamos draugės iš Ukmergės gimnazijos laikų Valentinios Karatajūtės-Talimaa dukra

Vilja jiedu susilaukė sūnaus Valentino, kurį Antanas galėjo palaiminti jau tik iš Amžinybės... Deja, Kęstutis susirgo neišgydoma Vilsono liga ir būdamas penkiasdešimt penkerių metų amžiaus mirė. Prisimindamas savo studijų draugą, nejučiomis pagalvoju ir apie anksti nutrūkusį jo tęsinį, sūnų Kęstutį...

Šią vasarą A. Breivė būtų šventęs savo devyniasdešimtmetį. Ir nors Antano jau seniai nėra su mumis, bičiuliai ir kolegos jį prisimena labai šviesiai. Ilgametis Antano kolega Algirdas Misiūnas savo prisiminimų knygoje pabrėžė jo intelektą ir ramų charakterį. Apie A. Breivės, kaip vadovaujančio asmens, taktą ir sąžiningumą bendraujant su kolegomis ir pavaldiniais liudija ir UAB „Grotā“ direktoriaus Antano Marcinonio įdomus prisiminimas. Jis rašo: „Praeito amžiaus devintajame dešimtmetyje Vilniaus hidrogeologinėje ekspedicijoje, kurioje dirbo virš 700 žmonių, A. Breivė pagal tarnybinių subordinaciją buvo trečiasis žmogus – po ekspedicijos viršininko ir vyriausiojo inžinieriaus. Mes, jaunieji šios įmonės specialistai, su jos vyriausioju hidrogeologu bendravome mažai, nes eiliniam hidrogeologui kasdieninių reikalų su juo kaip ir nebuvo. Daugiau reikalų turėjome su skyrių (tuomet – „partijų“) vyriausiais hidrogeologais. Todėl A. Breivę pažinojau tik iš tolo ir kitų kolegų pasisakymų apie jį. Susidarė labai kultūringo, pagarbaus, geranoriško žmogaus įvaizdis. Vienu žodžiu, žmogaus, į kurį, iškilus rimtam reikalui, galima kreiptis pagalbos ar užtarimo.

Ir toks momentas atėjo. Porą metų padirbėjęs gavau savarankišką tyrimų objektą – išžvalgyti vandenvietę Ukmergės miestui. Dabartiniiais terminais kalbant, buvau paskirtas šio objekto „projekto vadovu“. Padirbėjęs, atėjo metas rašyti ataskaitą. O jos tada buvo rašomos rusų kalba, ko niekaip negalėjau suprasti. Kai vyresniųjų kolegų paklausdavau, kodėl rusiškai, kodėl ne savo kalba, dažniausiai atsakydavo, kad tokia tvarka. Bet kur toks reikalavimas užrašytas, atsakyti negalėdavo. Remdamasis Tarybų

Sąjungos konstitucijos nuostata, kad visų respublikų kalbos yra lygiateisės, savo partijos (skyriaus) vadovybei pasakiau – rašysiu ataskaitą lietuvių kalba! Kilo šioks toks sąmyšis, – kaip čia bus, kaip į tai pažiūrės valdžia... Ir aš nuėjau pas tą valdžią, t. y. vyriausiąjį hidrogeologą A. Breivę. Pamenu, kad išgirdęs mano klausimą, kodėl ataskaitas turime rašyti rusiškai, jis kiek nustebo, vešlūs, juodi jo antakiai pakilo... Galėjo kaip ir kiti kolegos pasakyti, – tokia yra „tvarka“. Bet nepasakė. Pamąstė garsiai, gal tai esą kokie Geologijos valdybos „parėdymai“, ir patarė kreiptis į valdybos vyriausiąjį geologą R. Rajecką. Prieš eidamas pas jį dar aplankiau šios valdybos juristą (pavardės nepamenu) – gal jis žinos, kokiais teisiniais dokumentais remiantis ataskaitas turime rašyti rusų kalba. Atsakymo negavau, nežinojo... Kai R. Rajeckui pasakiau, dėl kokie klausimo atvykau, pamačiau jo veide tarsi kokį džiugesį. Maloniai išklauses pasakė, kad išsiaiškins ir atsakys. Jau po kelių dienų A. Breivė man pranešė, kad manęs tuo „kalbos reikalu“ laukia R. Rajeckas. Manau, kad jiedu jau buvo pasikalbėję ir tą „reikalą“ aptarę. Taigi, nuėjus R. Rajeckas pasakė: „Išsiaiškinau, kad nėra jokių teisinių dokumentų, įpareigojančių ataskaitas rašyti rusų kalba.“ Esą yra tik kažin kokie nurodymai pridudant ataskaitas į valstybinį archyvą, bet jų galima ir nepaisyti. „Bandykim rašyti lietuviškai“, – pasakė. Ne „bandyk“, o „bandykim“! Jau tada supratau, kad noras rašyti ataskaitas gimtąja kalba – ne mano vieno, kad turiu rėmėjų ir užtarėjų. Ir kad A. Breivė yra vienas jų“, – prisimena A. Marcinonis.

Breivės geologinių tyrimų duomenys ir išvados liko darbų ataskaitose ir kolegų atmintyje, jo indėlis pažymėtas vyriausybinio garbės raštu, o 1982 m. jam buvo suteiktas sąjunginis „Žemės gelmių tyrinėtojo“ vardas. Per trisdešimt penkerius profesinės veiklos metus Antanas patyrė ne vieną atradimo džiaugsmą. Jis aplink save kūrė gėrį – savo gimtajam kraštui, artimiesiems, kolegoms. Iki šiol gyvename apsupti Antano mums palikto dvasios švytėjimo...

Algimantas Grigelis, akademikas

DIDŽIOJI ŠIAURĖS MOTERIS

Valentinai
Karatajūtei-Talimaa – 90

Valentino Karatajūtės jubiliejui parašyti straipsnį apie Lietuvos paleontologijos korifėjų – iššūkis. Esu paleontologas, bet ar sugebėsiu, nes Valentina – didis žmogus. Sutikau, tad skambinu: „Vale, labas. – Labas, kas čia skambina? – Čia Algis, Grigelis, kur tu esi? – Aš esu danguje, o tu? – Aš tai žemėje. – Tai pakilk pas mane į viršų, seniai bebuvai, turiu buteliuką... – Gerai, tai ką veiki? – Mezgu tau šaliką. – Puiku, kaip nors aplankysiu.“ Taip pasikalbėjome. Dangus – tai jos Architektų gatvės namo šeštas aukštas, o man reikia jos nuotraukos...

Mano bendrakursė, 1949–1954 m. geologų laidos pažiba ir universiteto fechtavimo čempionė Valentina, dar Valė, Valiūša, Valja, gimusi 1930 m. gruodžio 7 d. Lazdijuose finansininko Mikalojaus Karatajaus šeimoje, pagal vyrą Talimaa, Lietuvos geologų sąjungos garbės narė ir Ukmergės miesto garbės pilietė,

Valentina Karatajūtė-Talimaa, „Auksinio geologo plaktuko“ laureatė, 2020 m. rugsėjis (V. Breivienės nuotr.)

habilituota geologijos-mineralogijos mokslų daktarė, akademiko Juozo Dalinkevičiaus vardinės premijos laureatė (2003), 2020 m. apdovanota profesinio pasižymėjimo garbės ženkle „Auksinis geologo plaktukas“.

VU VI laidos geologai Vilniuje Katedros aikštėje, pirma iš kairės – Valentina Karatajūtė, 1954 m. birželio 28 d. (A. Grigelio nuotr.).

Valentina Karatajūtė su profesoriais Dmitrijumi Oburučevu (kairėje) ir Anatoliju Heintz'u Paleontologijos institute Maskvoje, 1966 m.

Šie mokslo titulai ir garbės vardai liudija apie mokslininkės pasiekimų pripažinimą. Vis dėlto svarbiausiu Valentino nuopelnų pripažinimu laikyčiau tai, kad jos vardas ir autorystė yra įrašyti keliose dešimtyse naujų rūšių, genčių ir aukštesniųjų taksonų eponimų pasaulio ankstyvųjų stuburinių paleontologijos metraštyje (sąrašas yra čia: Grigelis, Turner, 2006). Todėl JAV Kanzaso universiteto profesorius, fosilinių stuburinių paleontologijos korifėjus Hansas Peteris Schultzė, Australijos Brisbano Kvynslando muziejaus profesorė Susana Turner ir akad. Algimantas Grigelis publikacijoje apie žymiąsias Lietuvos ir Estijos paleontologes bendraamžes V. Karatajūtę-Talimaa ir Elgą Mark-Kurik pavadino „Didžiosiomis Šiaurės tyrinėtojomis“ (Great Northern Researchers..., 2008). Tai puiki mintis, nes Valentina, mano nuomone, be išlygų priskirtina prie didžiųjų mūsų krašto mokslininkų, Lietuvos paleontologijai reišianti ne mažiau negu įžymioji Marija Gimbutienė Lietuvos istorijai.

H. P. Schultzė rašo (op. cit., 2008): „Valentina su savo [ichtiofaunos] mikroliekanų tyrimais yra artimiausia Walterio Gross'o pasekėja. Per pastaruosius 20 metų ji atrado naują lauką ankstyvųjų bežandžių ir ankstyviausių ryklių tipo liekanų rekonstrukcijoms.“

Vilniaus universitete 1954 m. baigėme penkerius metus trukusius mokslus, išlaikėme valstybinius egzaminus ir įgijome geologo kvalifikaciją. Tuo metu buvo dvi katedros: Geologijos ir Mineralogijos, mums dėstė aukščiausio lygio profesoriai Juozas Dalinkevičius, Mykolas Kaveckis, docentai Stasys Žeiba, Vera Kotovičiūtė, Leonas Petrusis ir kt. Katedros puoselėjo šimtmetes universiteto tradicijas, buvome VI pokario laida, tąkart baigė 13 geologų ir 6 geochemikai. Kurse buvo gausu talentų, gyvenome draugiškai. Iš šio krepšelio išsiperėjo 3 habilituoti mokslų daktarai ir 5 mokslų daktarai, tarp jų docentai ir profesoriai. Po valstybinių egzaminų, prieš išsiskirstydami į paskyrimo vietas, pagal tradiciją apsilankėme Katedros aikštėje.

Valentina dar studijuodama IV kurse pradėjo dirbti Mokslų akademijos Geologijos ir geografijos institute vyresniąja laborante pas profesorių J. Dalinkevičių, kuris jai ir pasiūlė tirti devono periodo fosilines vadina- mašias šarvuotąsias žuvis. Jų radiniai buvo žinomi Oldredo smiltainiuose prie Šventosios upės dar nuo XIX a. pradžios, kai Eduardas Eichvaldas tuos radinius pavadino *Asterolepis ornata* vardu. Tai sudomino jauną studentę, ir paieškos troškimas ją ilgam atvedė prie Šiaušupio ir Pelyšos devono krantų. Baigdama universitetą ji jau buvo surinkusi fosilinę

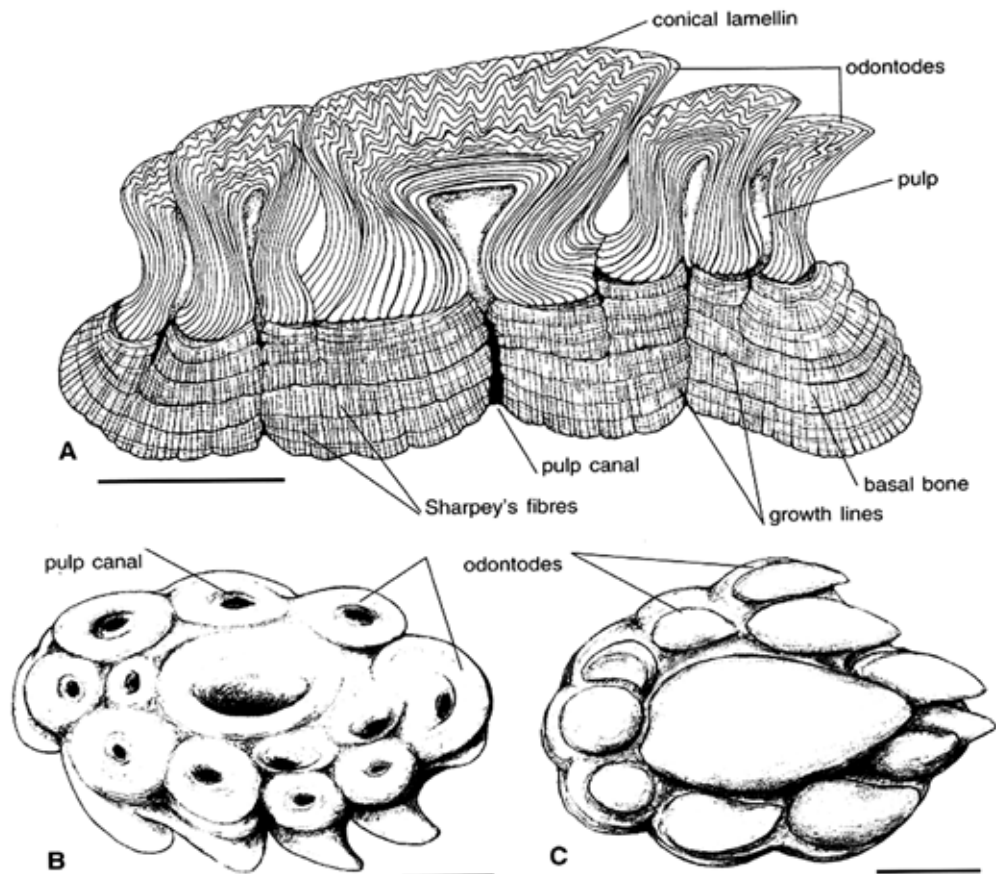
medžiagą apie asterolepidus, tad nedvejodama pasirinko tęsti mokslą aspirantūroje. Trejus metus tobulinosi Paleontologijos institute Maskvoje pas žymų paleontologą, paleoichtiologijos korifėjų profesorių Dmitrijų V. Obručevą. Tai buvo puiki mokslinė mokykla, Valentina ištyrė Lietuvos devono asterolepidus, parengė mokslų kandidato disertaciją ir, pasibaigus aspirantūros terminui, grįžo į Vilnių su vyru, medicinos daktaru Reinu Talimaa. Jauna šeima susilaukė dukters Viljos ir sūnaus Anto, užaugę jie tapo puikiais muzikais.

Valentina toliau dirbo tame pačiame Geologijos ir geografijos institute, kuris vykstant reformoms ne kartą keitė vardą ir priklausomybę. Nepaisant to, institute ji

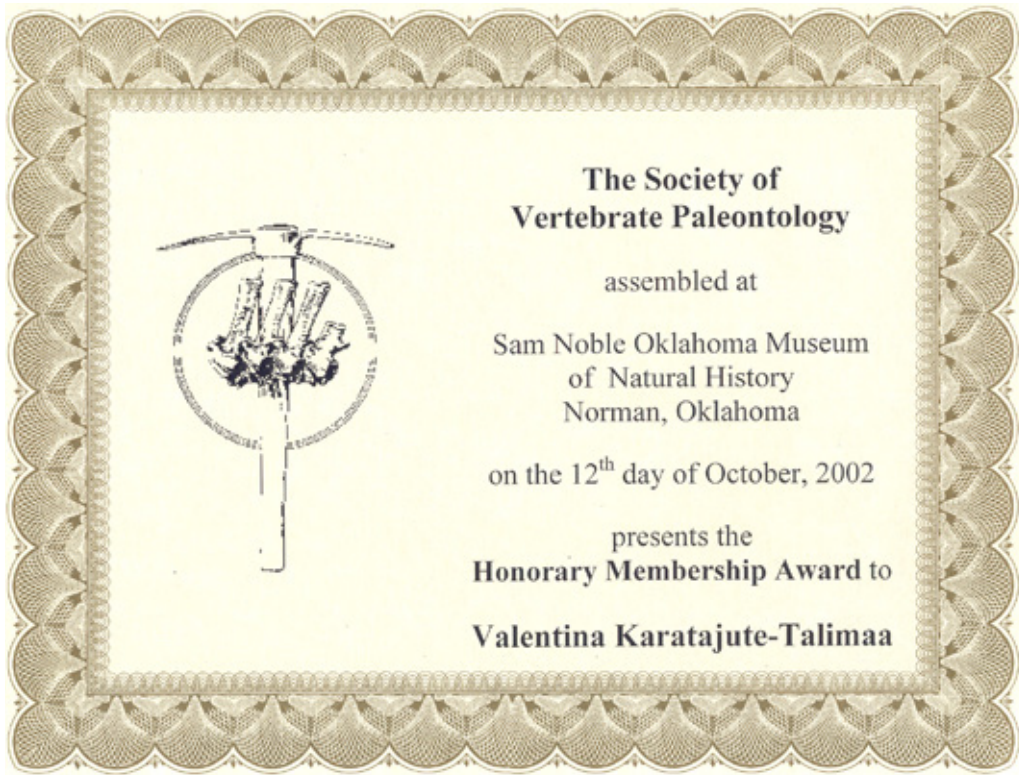
dirbo visą savo aktyvų mokslinį gyvenimą, trukusį 50 metų, ir dabar tebėra garbinga šio instituto narė.

1958 m. V. Karatajūtė-Talimaa sėkmingai apgynė mokslų kandidato disertaciją ir su įkarščiu pasinėrė į aktyvų tiriamąjį darbą. Pažymėtina, kad jos pirmosios publikacijos asterolepidų klausimu, paskelbtos Lietuvos mokslo žurnaluose, patraukė dėmesį, nes atskleidė, kad gimsta nauja mokslo žvaigždė. Kita vertus, ji ir toliau sėkmingai plėtojo mokslinius ryšius.

Valentina kasmet vykdavo į paleontologines ekspedicijas, tuo labiau kad institutas tokių galimybių neribojo. Rinko paleontologinę medžiagą Timane, Podolijoje, Šiaurės Žemėje, Tuvoje, Mongolijoje, Špicbergene,

Tesakoviaspis concentrica Kar.-Tal. A – vertikalus žvyno pjūvis; matyti atubularinis dentinas, sudarytas iš lamelino sluoksnių odontoduose apie pulpą, jų unikalus išdėstymas karūnos dalyje iš koniško lamelino. B, C – teseros, rodančios vienos pilnos odontodo zonos augimą; B – bazalinis vaizdas, C – koronarinis vaizdas (Grigelis, Turner, 2006)

Stuburinių paleontologijos draugijos garbės nario diplomas, 2002 m. spalio 12 d., Oklahoma

Poliariniame Urale, Sibire ir kituose buvusios SSRS regionuose. Gilinosi į bežandžių, ankstyvųjų žuvų (šarvuotųjų) histologiją, morfologiją, jų kilmę ir evoliuciją.

Nenuilstanti tyrėja, Valentina sparčiai kopė stačiais mokslo laiptais Lietuvoje. 1976 m. ji pirmoji iš naujos geologų kartos apgynė geologijos-mineralogijos mokslų daktaro disertaciją, tapo plačiai žinoma ir pripažinta šios tyrimų krypties eksperte. Nuo 1990 m. vykdė Tarptautinės geologinės koreliacijos programos projektus Nr. 328, 406, 491, atliko tyrimus Vokietijoje, Prancūzijoje, Anglijoje, Kanadoje, Australijoje ir kt.

Remdamasi paleontologinių tyrimų duomenimis sudarė silūro ir devono ichtiofaunos zonines skales, kurios labai svarbios šių sistemų stratigrafijai. Tuo laikotarpiu į jos laboratoriją Vilniuje dėl bendrų tyrimų ir konsultacijų atvykdavo kolegos kone iš viso pasaulio, tiek iš Rytų, tiek iš Vakarų.

V. Karatajūtė-Talimaa yra naujos mikroskopinių paleoichtiofaunos tyrimų pradininkė, tai pavadinta „nauju tyrimų lauku“. Ji puikiai piešė, tad gebėjo mikroskopinius objektus pavaizduoti trijų dimensijų vaizdu, o ėmusi daryti fosilinių liekanų, kurių dydis neviršijo 150 mikronų, plonyčius šlifus rado įrodymų, kad tuose objektuose buvo kraujo indų ir nervų kanalų pėdsakų.

Šie jos tyrimai padėjo geriau pažinti visos stuburinių grupės evoliuciją. Tyrimų rezultatai skelbti daugybėje publikacijų, monografijose, pristatyti konferencijose, kongresuose. Galų gale į visą šį mokslo Everestą V. Karatajūtė-Talimaa įsmeigė spindinčią žvaigždę, pirmoji pasaulyje atradusi Australijos vėlyvojo kambro amžiaus uolienose ankstyviausiųjų stuburinių liekanas. Apie tai 1996 m. skelbė žurnalas „Nature“.

Vertindama V. Karatajūtės-Talimaa pasiekimus atliekant paleozojaus bežandžių ir

ankstyvųjų stuburinių tyrimus, JAV Stuburinių paleontologijos draugija suteikė jai garbės nario vardą.

Apibendrinant reikėtų pasakyti, kad V. Karatajūtė pagal mokslinius gebėjimus

išsiskyrė iš kitų studentų jau geologijos studijų metu. Vėliau tai patvirtino visa jos mokslinė veikla. Todėl baigdamas šį rašinį norėčiau jai pasakyti: „Valiuša, Tu įveikei Kanovindros dykumą, tai numegsi ir tą šaliką...“

SVARBIAUSIEJI ŠALTINIAI

- Karatajūtė, V. N. Reconstruction of ventral side of *Asterolepis ornata* Eichwald body armour. Lietuvos TSR mokslų akademijos darbai, 1957, serija B 3, p. 89–95 (rusų k. su santrauka lietuvių k.).
- Karatajūtė, V. On the mode of life of some Asterolepididae (subcl. Pterichthytes). Lietuvos TSR mokslų akademija, Geologijos ir geografijos institutas, Moksliniai pranešimai, 1958, 8, p. 258–270 (rusų k. su santrauka lietuvių ir anglų k.).
- Karatajūtė, V. N. Stratigraphical distribution of Asterolepids of the USSR. Lietuvos TSR mokslų akademijos darbai, serija B 4, 1958, 16, p. 143–150 (rusų k. su santrauka lietuvių k.).
- Karatajūtė-Talimaa, V. N. Thelodonts from the Silurian and Devonian of the Soviet Union and Spitsbergen. Vilnius: Mokslas, 1978, 215 p. (rusų k. su santrauka anglų k.).
- Karatajūtė-Talimaa, V. The Mongolepidida: scale structure and systematic position. In Lelièvre, H., Wenz, S., Blicek, A., Cloutier, R. (eds.): Premiers Vertébrés et Vertébrés Inférieurs. Paris, 4-9 Septembre 1995. Geobios, Mémoire, Spécial, 1995, 19, p. 35–37.
- Blicek, A. With contributions by Cloutier, R., Derycke, C., Elliott, D. K., Gagnier, P. Y., Goujet, D., Ilyes, R. R., Janvier, P., Karatajūtė-Talimaa, V., Lelièvre, H., Märss, T., Turner, S., Young, G. C., Zhu M. Special report 1995 – IGCP 328: The state of Devonian research. In Turner, S. (ed.): Moscow-94 Workshop and IGCP 328 Palaeozoic Microvertebrates 1995 Report. Ichthyolith Issues, Special Publication, 1995, 1, p. 9–17.
- Karatajūtė-Talimaa, V., Smith, M. M., Zigaite, Z. Types of tissues in the exoskeleton of the Early Silurian vertebrates from South Siberia and Tuva (Russia). – 65th Annual Meeting of the Society of Vertebrate Paleontology. Mesa, Arizona, Oct. 19-22, 2005. Journal of Vertebrate Paleontology, 2005, 25(suppl. 3), 76A, p. 17–18.
- Karatajūtė-Talimaa, V. N. The oldest vertebrate microremains from Siberian Platform and Tuva (Russia). In Blom, H., Brazeau, M. D. (eds.): 40th Anniversary Symposium on Early/Lower Vertebrates. Uppsala, Sweden, August 13–16, 2007. Ichthyolith Issues, Special Publication, 2007, 10, p. 52–53.
- Blicek, A. R. M., Karatajūtė-Talimaa, V., Mark-Kurik, E. Upper Silurian and Devonian heterostracan pteraspidomorphs (Vertebrata) from Severnaya Zemlya (Russia): a preliminary report with biogeographical and biostratigraphical implications. Geodiversitas, 2002, 24(4), p. 805–820.
- Grigelis, A., Turner, S. Discoveries: evolution of the earliest Palaeozoic vertebrates [Valentina Karatajūtė-Talimaa celebrates her 75th birthday]. Geologija, 2006, 54, p. 69–74.
- Karatajūtė-Talimaa, V. N. *Elegestolepis grossi* gen. et. sp. nov., ein neuer Typ der Placoidschuppe aus dem oberen Silur der Tuva. Palaeontographica A, 1973, 143, p. 35–50.
- Karatajūtė-Talimaa, V. Determination methods for the exoskeletal remains of Early Vertebrates. Mitteilungen aus dem Museum für Naturkunde in Berlin, Geowissenschaftliche Reihe, 1998, 1, p. 21–51.
- Karatajūtė-Talimaa, V., Märss, T. Subclass Thelodonti]. In Novitskaya, L. I., Afanassieva, O. B. (eds.): Fossil vertebrates of Russia and adjacent countries: Agnathans and early fishes. Academy of Sciences of Russia, Palaeontological Institute. Moscow: Geos, 2004, p. 12–68 (rusų k.).
- Karatajūtė-Talimaa, V. N., Novitskaya, L. I., Rozman, K. S., Sodov, Z. *Mongolepis* – a new elasmobranch genus from the Lower Silurian of Mongolia. Paleontologicheskij zhurnal, 1990, 1, p. 76–86 (rusų k.).
- Karatajūtė-Talimaa, V., Smith, M. M. *Tesakoviaspis concentrica*: microskeletal remains of a new order of vertebrate from the Upper Ordovician and Lower Silurian of Siberia. In Arratia, G., Wilson, M. V. H., Cloutier, R. (eds.): Recent Advances in the Origin and Early Radiation of Vertebrates, München: Dr. Friedrich Pfeil, 2004, p. 53–64.
- Märss, T., Turner, S., Karatajūtė-Talimaa, V. "Agnatha" II, Thelodonti. In Schultze, H. P. (Ed.). Handbook of Paleichthyology, München: Dr. Friedrich Pfeil, 2007, 1B, 143 p.
- Young, G. C., Karatajūtė-Talimaa, V. N., Smith, M. M. A possible Late Cambrian vertebrate from Australia. Nature, 1996, 383, p. 810–812.
- Schultze, H. P., Turner, S., Grigelis, A. Great Northern Researchers: Discovers of the earliest Palaeozoic vertebrates. Stockholm: Acta Zoologica, 2008, p. 1–16.

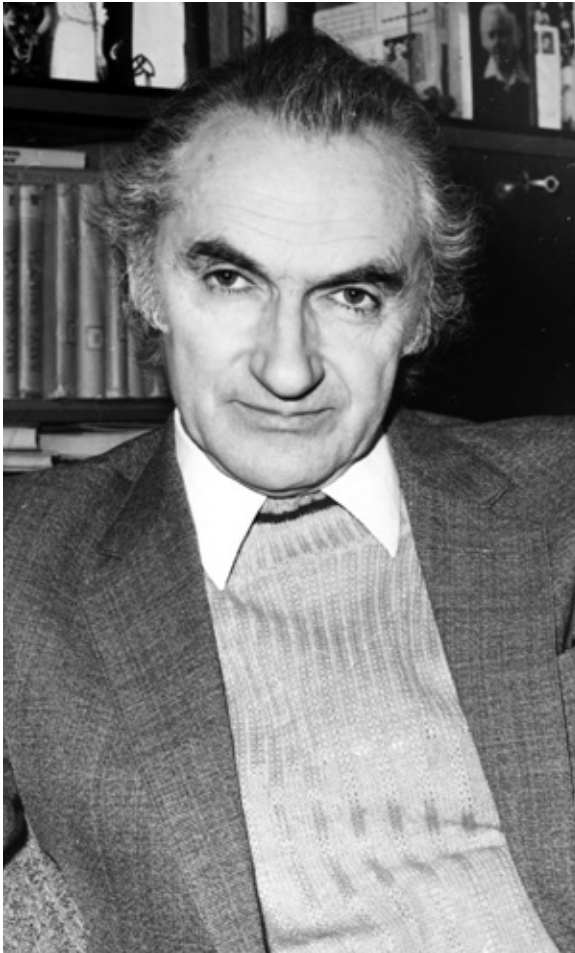

Geologas, fizinių mokslų daktaras, ilgametis Geologijos instituto Litologijos ir geologinių procesų sektoriaus vadovas **Vytautas Narbutas** pasitinka savo devyniasdešimtmetį! Lietuvos geologų bendruomenė sveikina Jubiliatą, linkėdama sveikatos ir kūrybinio džiaugsmo bei dar ilgai išlikti žvaliam ir drąsiai žengti savo šimtmečio link!

O KAS JO NEPAŽĪSTA?

*V. Narbuto kolegos ir bičiuliai jau ne kartą „Geologijos akiračių“ puslapiuose su skaitytojais dalijosi svarbiausiomis Jubilato gyvenimo ir veiklos datomis bei faktais (Geologijos akiračiai, 2000, nr. 3–4, p. 61–64; 2006, nr. 1, p. 78–80; 2012, nr. 1, p. 58). Šiandien šiai iškiliai progai paminėti žurnalo redakcija į skaitytojus kreipiasi **Juozo Apučio** Jubiliatui pasakytais žodžiais...*

(J. Aputis. Su dolomitais, žodžiais ir muzika: Vytauto Narbuto 75-mečiui. Metai, 2005, 12, p. 149–150; <http://www.tekstai.lt/tekstu-naujienos/33-juozas-apatys-su-dolomitais-odiais-ir-muzika-vytauto-narbuto-75-meiii>).

Esti žmonių, kurių visur pilna, kurių viskam užtenka. Kas pažįsta Vytautą Narbutą (o kas jo nepažįsta?), tas gerai žino, kokia visokių potraukių gausybė šis žmogus apdovanotas – geologija, menai, muzika, senasis Vilnius, mūsų miškai, gražieji Lietuvos kampeliai, upės, kokie nors akmenys Žemaitijoje, kokios smegduobės Biržuose, pagaliau – ekspedicijos Ukrainoje, krašte ne tik su žemės klodų praeitimi, bet ir su jos istorija, kuri ne vien Žemės pluta susijusi su mūsų kraštu. Ir dar: kai Lietuvos Atgimimo aušroj daugybė žmonių spietėsi į Nepriklausomybės šauklių būrius, Vytautas visada buvo tarp pirmųjų. Negailėdamas laiko, nebodamas visokių pralaimėjimų, jis vaikščiojo iš susirinkimo į susirinkimą, rašė raštus, rezolucijas, šoko į tribūnas – gynė savo ir daugelio žmonių tiesą, ieškojo išėities, energingai į dienos šviesą traukė tuos, kurie sąmoningai ar dėl nežinojimo, nesusigaudymo sukdamo nuo tiesaus kelio į šalį... Beje, jo bendramoksliai prisimena, kad pačiais pirmaisiais pokario metais gimnazistas V. Narbutas buvo pagarsėjęs bėgikas – šitaip jis norėjęs parodyti, kaip

sakdavęs, ką lietuviai gali. Ir dar vienas beje: tikrai negarantuojau, bet lyg ir yra taip – iki šiol garsus Nepriklausomybės šauklys nėra gavęs jokie ženklo ar medalio! Tai yra patikimas įrodymas, kad V. Narbutas šauklio darbą dirbo vidaus, širdies verčiamas... Gimęs ir augęs patriotiškoje šeimoje, vėliau ir pats tokią šeimą sukūręs, jis tikrai negailėdamas savęs visada šokdavo ten, kur galėdavo prie savo krašto gerovės ar pažangos prisidėti.

Neteko girdėti, ar jo bendramoksliai jau pačioje Vytauto jaunystėje žinojo ir dar vieną jo ypatingą troškimą – palinkimą prie literatūros, prie jos kūrimo paslapčių. Jis iki pat šiol tebėra į literatūrą įnikęs – kalbėdamas apie kokį dvasingesnį, paslaptingesnį reikalą, jis nuolat išmesdavo ir išmeta kokią nors V. Šerio, A. Čechovo, E. Poe, G. de Maupassanto citatą... Kai V. Narbutas pasirodė literatūrinėje spaudoje, kas jį pažinojo, su juo bendravo, mažumėlę turėjo suklusti – galima sakyti, miesto vaikas, o savo kūryboje jis taip jautriai kalbėjosi su gamta, su kaimo žmonėmis arba su herojais, atsidūrusiais kaimė, kad nežinantis jo gyvenimo aplinkybių ne vienas pamanė: matyt, koks iš kaimo į universitetą atklydęs filologas! Dėmesingas, visad pasiruošęs žmogui padėti, jis toks pat ir savo novelėse, kurių rinkinį „Rudenį, saulei šviečiant“ išleido 1982 metais. Ši knyga gražiai pritapo prie tuometinės mūsų novelistikos nuotaikų – gana ryškiai nubrėžtas kūrybos laukas, po kurį autorius vaikščio ir ateityje: žmogų laužo ir istorija, ir lemtis, žmogus nutremtas vienvatvei, o vienvatvė glaudžiasi prie gamtos, bet jam reikia ir kito žmogaus, galbūt kitos vienvatvės...

Po dešimties metų, 1992-aisiais, pasirodė Vytauto romanas „Per toli pažadėjo“. Tai jau kur kas sudėtingesnis kūrinys, skirtas meilės temai, jame gausu komplikuočių psichologinių peripetijų, o ir vaizduojamojo laiko tarpas ganėtinai ilgas. Romano kompozicija nervinga, trūkčiojanti, jausmų užplūstas herojus gyvenimą kartais mato lyg pro kokį daugiasluoksnį stiklą. Išgyvenimų nervas čia įtemptas iki paskutiniųjų. Be kita ko, romano herojus yra gydytojas, ir šis V. Narbuto kūri-

Per toli pažadėjo / Vytautas Narbutas. – Vilnius: Vaga. 1992. – 263 p. – ISBN 5415009868

nys gražiai įsiterpia į negausią mūsų beletristinė kūrybą apie gydytojus.

Šiandien V. Narbutas, rodos, yra labiau atšlijęs nuo geologijos ir visokių kitokių mokslų, tat gal nulykins daugiau laiko beletristikai, juo labiau kad ir visokie „pagalbiniai“ darbai tampa kuo toliau, tuo atgrasesni – naujųjų laikų gamtos, jos paminklų, Vilniaus architektūros išsaugojimo reikalai, buvę savotiškos ideologijos ar politikos objektais, sukišti į storas pinigines!.. Gal užmetęs iki šiol laiką ėdusias priedermes (nors ir labai keliančias nerimą), pasigrožėdamas kol kas dar galutinai nesunaikinta mūsų krašto gamta ir Vilniaus baroku, Biržų smegduobėmis, gražiais kokio nors politiko darbais, Onos Narbutienės knygomis ir Onutės Narbutaitės muzika, beletristas ir Jubiliatas Vytautas Narbutas šalia vėl pasisodins savo mūžą!